

Beeld Kwennie Cheng

Reportage Onderwijs

Geen papieren, toch een toekomst

Nederland telt waarschijnlijk duizenden jongeren zonder documenten. Zolang zij onder de leerplicht vallen is hun onderwijs gegarandeerd, daarna wordt het improviseren.

Hannah van der Wurff en **Joost van Egmond** 6 oktober 2022

Hij ging wel mee, als klasgenoten van zijn eindexamenjaar de open dagen van hogescholen bezochten. Maar het was niet voor hem. ‘Ik neem een tussenjaar’, was Henriques vaste reactie als ze naar zijn toekomstplannen vroegen. Wat hij er niet bij durfde vertellen was dat hij geen verblijfsvergunning had in Nederland en zich daardoor niet kon inschrijven voor een vervolgopleiding. “Dat was een eenzaam gevoel. Klasgenoten praatten er natuurlijk steeds over waar ze naartoe gaan. En jij doet dan niks. Het deed pijn.”

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

zelfs. De leerplicht gaat z gezegd boven alle andere bepalingen rond legaal verblijf. Maar op hun achttiende vallen deze jongeren in een administratief gat. Wie voor die verjaardag al bij vervolgonderwijs staat ingeschreven kan nog wel verder. Maar inschrijven voor een opleiding is er voor ongedocumenteerde volwassenen niet bij. Althans, niet eentje waar de overheid aan heeft meebetaald.

En Henrique, die graag anoniem wil blijven, was al achttien toen hij de havo afrondde en kon de kosten die bij een opleiding komen kijken niet betalen.

Hij woonde toen inmiddels 12 jaar in Nederland. Sinds zijn zesde, toen zijn ouders besloten uit Brazilië te vertrekken om hier een bestaan op te bouwen. Hij kent het land van vakanties, maar Nederland voelt voor hem als thuis. “Ik ken gewoon niet veel anders. In Brazilië viel het mijn familie op hoe slecht mijn Portugees is. Nederlands is mijn eerste taal.”

Henriques studeert nu als buitenlandse student

Maar in het land dat thuis is, was hij op een doodlopende weg beland. Plannen voor zijn tussenjaar had hij niet echt. “Ik wilde gaan werken. Illegaal waarschijnlijk, ik weet niet precies hoe.” Dat veranderde toen hij via via hoorde over iemand die het toch was gelukt om te gaan studeren. Hij ging er direct achteraan. Van het ASKV/Steunpunt Vluchtelingen, een organisatie die ongedocumenteerden in Amsterdam bijstaat, kreeg hij informatie hoe het kon. Maar er was haast bij, de meeste inschrijvingen waren tenslotte al voorbij.

De nood bij Henrique was meteen hoog, zegt Laura Bakker, die hem de laatste maanden ondersteunde in het verkrijgen van een studievizum. “Soms krijgen de jongeren stress van alle informatie over een studievizumroute, maar Henrique kwam heel kalm over.” De hogeschool van zijn eerste keuze hanteerde een strenge inschrijfdeadline van 1 mei, en het was ondertussen al juni. Bakker vroeg het na bij een andere hogeschool, waar hij wel terechtkon en ze

De route naar de hogeschool is een opmerkelijke. In Henriques regio Amsterdam hebben gemeente en onderwijsinstellingen afspraken gemaakt om jongeren zoals hij te ondersteunen. Ze kozen daarvoor de constructie van een visum voor internationale studenten. De truc is om een aanvraag te doen alsof je in het buitenland woont. Want op zich is er namelijk niets dat een Braziliaan in de weg staat om in Nederland te komen studeren. Ook daarbij komt een hoog collegegeld kijken, maar de onderwijsinstellingen hebben afgesproken om dat voor deze groep te verlagen. Er was een boel papierwerk te doen, maar Henrique kon een aanvraag voor een verblijfsvergunning als buitenlandse student indienen als ingezetene van het land dat hij nauwelijks kende.

Plotseling moeten ze open zeggen dat ze zonder papieren in Nederland hebben geleefd

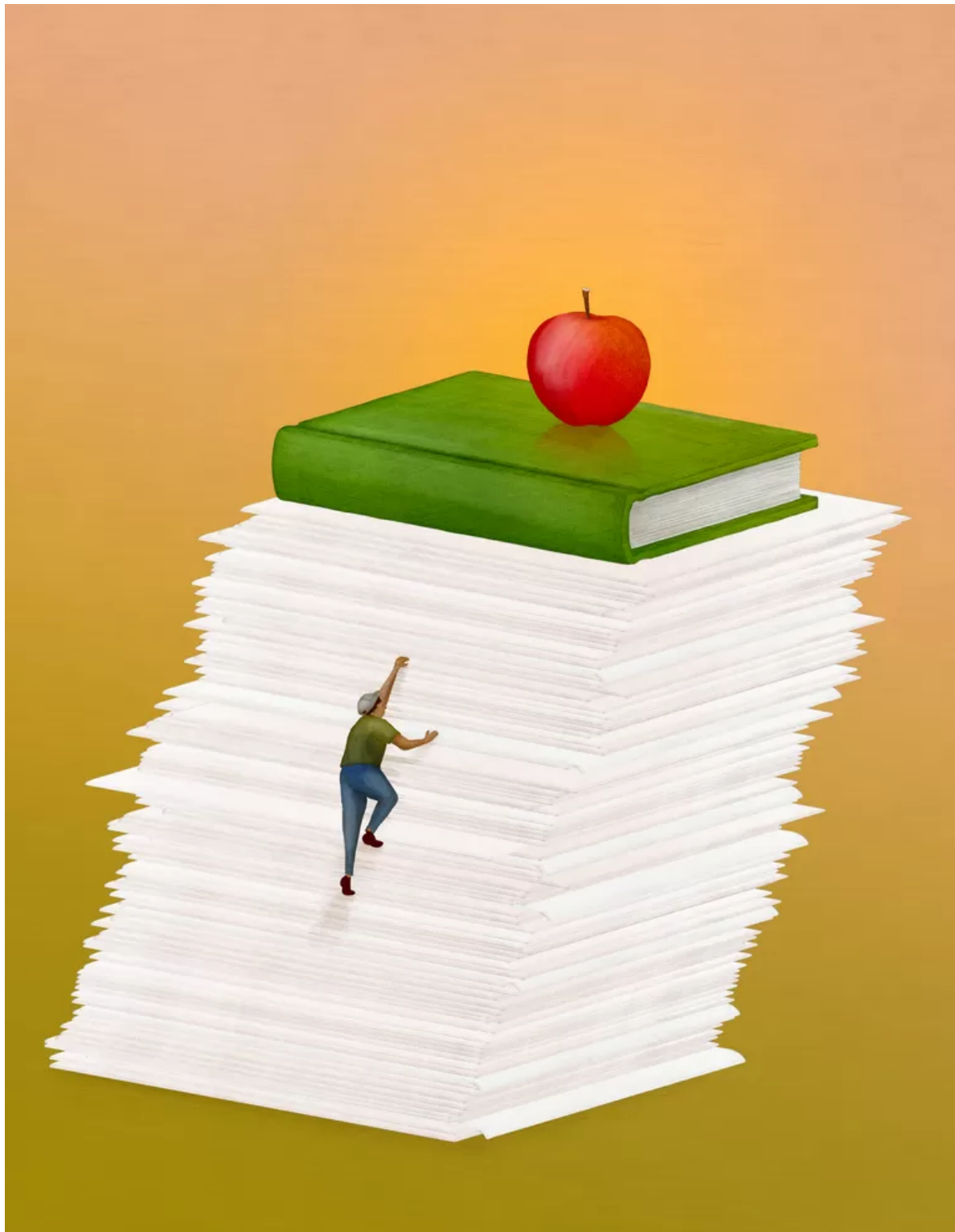
Het is voor de jongeren vaak de eerste keer dat zij op een officieel document opgeven dat ze zonder papieren in Nederland hebben geleefd. Een spannend moment, volgens Bakker. “Deze jongeren proberen hun hele leven uit de greep van instanties te blijven, maar moeten hier plotseling heel open zijn op een document waar ook al hun persoonlijke gegevens op staan.” De student in spe moet een zogeheten ‘antecedentenverklaring’ invullen voor de immigratie en naturalisatie dienst (IND), waarop zij onder andere moeten verklaren dat ze geen strafblad hebben en dat ze ongedocumenteerd in Nederland hebben gewoond. Een andere jongere die Bakker ooit begeleidde om een studievizum te krijgen zei dat hij geen andere keus had dan dat risico nemen. “Dat geeft maar aan hoe uitzichtloos deze situatie is voor hen.”

Ook Henrique vond het moeilijk. “Het was heel spannend. Je hele toekomst hangt ervan af. En het was echt veel administratie. Ik heb letterlijk drie weken lang formulieren ingevuld. En vervolgens moest ik naar Brazilië om af te wachten.”

Dat is voorlopig nog een harde voorwaarde die de IND stelt aan internationale studenten: ze moeten hun aanvraag afwachten in hun

was bang dat de IND zijn aanvraag af zou wijzen. Dan zat hij vast in Brazilië en moest hij maar zien hoe en of hij ooit nog in Nederland terugkwam.

Beeld Kwennie Cheng

Met een beetje pech volgt een inreisverbod voor de hele EU

Bakker zag hem en andere studenten ermee worstelen. “Hij is niet zelf

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

moet naar Brazilië om te kunnen studeren.” Bovendien is het inderdaad niet zonder risico. “De uitreis uit Nederland is vaak de gevaarlijkste en engste stap in het proces om een studievizum te krijgen”, zegt Bakker. Met een beetje pech wordt de ongedocumenteerde bij de uitreis op het vliegveld apart genomen en legt de marechaussee vervolgens een inreisverbod op voor de hele Europese Unie. Zelfs al krijgt de jongere dan een verblijfsvergunning, met een inreisverbod mag die alsnog de EU niet in zolang het inreisverbod duurt.

De uitreis verliep voor Henrique voorspoedig, maar toen begon het grote wachten. “Ik dacht dat het twee weken zou zijn, maar het werden twee maanden.” Het resultaat was er wel naar. Begin september, net een weekje te laat voor het begin van het studiejaar, kon hij legaal op een vlucht naar Nederland stappen. Als erkend internationaal student. Hij glundert als hij het vertelt. “Dat was mijn eerste keer. Ik heb hooguit drie minuten bij de douane gestaan. Ik kreeg complimenten dat ik zo goed Nederlands sprak, de marechaussee heette me welkom en stempelde mijn paspoort. Dat was het.”

Dat gestempelde visum maakt een verschil dat Henrique nu pas begint te beseffen. “Als klein kind krijg je dat niet zo mee, maar zo vanaf je vijftiende wordt het snel moeilijker. Ik was altijd bezorgd. Of mijn fietslampjes het wel deden. Als de politie je dan aanhoudt, krijg je met papieren een boete van 60 euro. Maar ik was bang dat ze me zouden deporteren.” Die angst liet hem nooit los. Als hij naar een feestje ging, of die keer dat hij met vrienden in een park zat dat vol stroomde met andere groepen jongeren en de politie een kijkje kwam nemen. “Er gebeurde uiteindelijk niets, maar ik was wel bang. Ik voelde me niet normaal, en ik zag steeds dat klasgenoten dingen konden doen die ik niet kon.”

Studiefinanciering is er niet voor buitenlandse studenten

Voorlopig is hij daar dus vanaf. Op papier is hij een buitenlands student, al volgt hij wel de Nederlandstalige versie van zijn opleiding

collegejaar. Dat kan jaarlijks worden verlengd, zolang hij tenminste studeert. “Dat betekent wel dat ik voldoende studiepunten moet halen bijvoorbeeld. Want als ik van de hogeschool af moet ben ik ook mijn verblijfsstatus kwijt.” Op dat studentenvisum mag hij straks ook werken, en dat zal ook wel moeten, want studiefinanciering is er niet voor buitenlandse studenten, net zoals hij ook geen ov-kaart krijgt. De treinreis naar en van de hogeschool moet hij zelf zien te betalen.

Hulpverleners zoals Bakker houden ook nadat het academische jaar begonnen is een vinger aan de pols. Henriques studiepunten moeten namelijk ook worden vermeld in de jaarlijkse rapportage aan het fonds dat zijn zogeheten ‘leefgeld’ voorschiet, een bedrag van tussen de 11.000 en 12.000 euro. Dat bedrag dient als een garantstelling, een bewijs aan de IND dat de student voor zichzelf kan zorgen.

Ook organiseren ze ontmoetingen tussen jongeren die in dezelfde situatie zitten om ervaringen uit te wisselen. Bakker: “Het is vaak een enorme opluchting voor ze om zich te realiseren dat ze niet de enige zijn. De vervreemding die ze ervaren in een klas waar iedereen praat over een toekomst die misschien niet voor iedereen in het verschiet ligt, valt in zo’n groep dan even weg.”

‘Ik voel me nu al Nederlander’

De aantallen jongeren die op deze manier doorleren zijn voorlopig klein. In Amsterdam zijn het er een handvol, elders in het land ook een enkeling. Voor Amsterdam geldt dat het een pilotproject is voor twee jaar om te zien of de benadering werkt. Rotterdam en Utrecht zijn van plan soortgelijke projecten op te zetten. Hoeveel ongedocumenteerde jongeren in Nederland zouden willen doorstuderen is gissen. Op basis van schattingen die het totaal aantal ongedocumenteerden in Nederland op enkele tienduizenden stellen, zou het gaan om misschien een paar honderd per jaar.

Henrique heeft nu een kans op een toekomst in Nederland. Als alles goed gaat, kan hij na zijn studie in Nederland blijven wonen en

vinden in Nederland en dat nog eens vijf jaar doen. Dan komt hij in aanmerking voor naturalisatie. Dat zal dan een dikke twintig jaar zijn nadat hij als kind in Nederland aankwam. “Ik denk dat ik dat wel wil ja. Ik voel me nu al Nederlander, het is alles dat ik ken. Maar ik zou het graag ook officieel zijn.” En weer glunderend: “Dan kan ik op een Nederlands paspoort misschien op vakantie naar Brazilië.”

De echte naam en achternaam van Henrique zijn bekend bij de hoofdredactie.

Lees ook:

Karim (62) zit al een half leven in een ongedocumenteerd bestaan

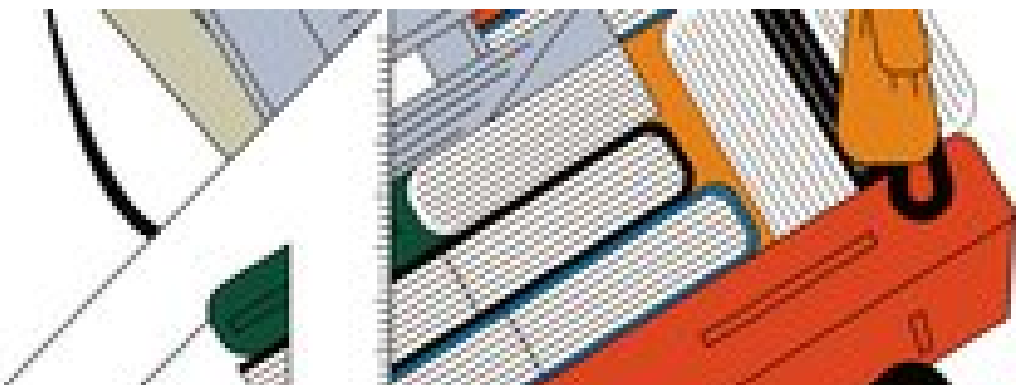
Karim (62) hoopt dat hij voor zijn dood papieren zal krijgen. Dat brengt de ongedocumenteerde Algerijn rust, en biedt de mogelijkheid om zijn kunst op een legale manier te verkopen. ‘Ik wil iets positiefs achterlaten in de tijd die ik nog heb.’

Ochtend nieuwsbrief

Schrijf u in en ontvang iedere ochtend een overzicht met de belangrijkste stukken uit de krant.

onderwijs

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

Serie Hoger en Hoger

Competitiedrang loopt uit de hand: 'Studenten burnt-out'

Net binnen

[MEER >](#)

Liveblog [Oorlog in Oekraïne](#)

Biden: 'Poetin maakt geen grap met dreiging nucleaire wapens'

[Groene ranglijst](#)

Bijlage Duurzame 100 ontbreekt in digitale krant

[Juridische strijd](#)

'Nog niet alle documenten die Trump meenam uit Witte Huis zijn terecht'

[Duurzame 100](#)

De jury van de Duurzame 100 bekroont natuurinclusief boeren

[Campagnebelofte](#)

Biden geeft gratie aan cannabisgebruikers die federaal zijn veroordeeld

[Uitreiking](#)

T

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

Hoger en hoger

Mbo'er merkt nog weinig van officiële status als student

Reportage Utrecht

Eindelijk kunnen ook mbo'ers 'volop in **het studentenleven duiken**'

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken

Best gelezen[MEER >](#)

1 **Biden: 'Poetin maakt geen grap met dreiging nucleaire wapens'**

2 **Goedkope Russische 'Alibaba-drones' ontregelen Oekraïne met zwermtactiek**

3 **Grondlegger Kamp Amersfoort nog grotere oorlogsmisdadiger dan gedacht**

[MEER ONDERWIJS](#)

Wilt u iets delen met Trouw?

Tip hier onze journalisten

Algemeen[Over ons](#)[Contact met Trouw](#)[Privacystatement](#)[Abonnementsvoorwaarden](#)[Gebruiksvoorwaarden](#)[Cookiebeleid](#)[Privacy-instellingen](#)[Auteursrecht](#)[Colofon](#)**Service**[Klantenservice](#)[Mijn account](#)[Vakantieservice](#)[Voorpagina](#)[Editie](#)[Best gelezen](#)[Zoeken](#)[Rubrieken](#)

Losse verkoop

Meer Trouw

Abonneren

Nieuwsbrieven

Digitale krant

Webwinkel

RSS-feeds

Facebook

Twitter

Android apps

iOS apps

Navigeer

Columnisten

Recensies

Archief

Op alle verhalen van Trouw rust uiteraard copyright.

Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright@trouw.nl.

© 2022 DPG Media B.V. - alle rechten voorbehouden

Voorpagina

Editie

Best gelezen

Zoeken

Rubrieken